

GYÓGYSZERÉSZETTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 46. 618-619. 2002.

Dr. Fleischer Antal (1845-1877)

Szmodits László

A szerző megemlékezik dr. Fleischer Antalról, a Kolozsvári Egyetem első kémiai egyetemi tanáráról, halálának 125. évfordulóján. A neves magyar gyógyszerész dr. Than Károly professzor intézetében kidolgozott értekezésével nyerte el a gyógyszerészdoktori címet. Az 1872-ben alapított Kolozsvári Egyetem első kémia professzora volt. Nemcsak az új intézetét alakította ki, hanem jelentős tudományos eredményeket is felmutatott. Sokat fáradozott a gyógyszerészképzés fejlesztéséért.

Fleischer Antal 1845. július 19-én született Kecskeméten. Apja, *Fleischer Bernát* jómódú kereskedő volt. Jó nevelést kapott szüleitől. Már gyermekkorától kezdve érdeklődött a természettudományok iránt. Sokat botanizált és kedvenc tárgya volt a fizika. A középiskolai tanulmányait jelesen végezte a kecskeméti evangélikus-református gimnáziumban. A gyógyszerészi hivatást választotta. Így állt be 1860-ban a neves *Gallé Emil* Szentháromság gyógyszerésztárába gyakorlonak. A tirocínális vizsgáját eredményesen letéve még egy esztendő telt el itt segédként [1, 2].

Rövid ideig még Pesten, *Fausser Antal* Szent Terézia elnevezésű gyógyszerésztárban, majd az osztrák Steierben a *Brittinger* gyógyszerésztárában működött. A bécsi tudományegyetemen 1866-ban gyógyszerészi oklevelet kapott. Pályáját a Moson megyei Mosony (e településből és Magyaróvárból fejlődött ki Mosonmagyaróvár) Magyar Korona gyógyszerésztárában kezdte. Ekkor a megyei útszti főorvos hivatalos átiratban kérte tőle a gyógyszerészi oklevelének és a keresztlevelének a felmutatását. Majd egy magánlevele következményeként kénytelen volt elhagyni Mosonyt. Abban az időben még érvényben volt III. Ferdinánd magyar király 1644. évi „Lex Sanitaria Ferdinandina” erősen kirekesztő rendelkezésének 7. §-a: „a gyakorlonk 4 évig tanuljon egy gyógyszerésztárban, törvényes születésű legyen és katolikus vallású, valamint a latin nyelvben tudjon valamilyen jártasságot felmutatni”. Sajnos ekkor még nem katolikus vallású fiatal nem léphetett gyógyszerészi pályára [3]. De I. *Ferenc József* magyar király alig másfél évvel később, 1867. december 27-én szentesítette a XLII. törvénycíkket az izraeliták polgári és politikai egyenjogúságáról [4]. Ezután már feloldották a korábbi korlátozást. Fleischert, mint önérvényes, ambícióval telt ifjút mélyen sértette, hogy a régi törvény nyelv megtagadták tőle a gyógyszerészi pályán való működést. Nem csoda, hogy így zárkózottabb lett. A szülei így is igyekeztek minden kellemetlenséget tőle elhárítani. Elhatározta, hogy más területen folytatja a szakmai hivatását. A budapesti egyetemen a tudományos munká-

ban talált vigaszt és jövőt. *Dr. Than Károly* gyógyszerész, egyetemi tanár mellett kidolgozott értekezésével 1868-ban gyógyszerészdoktori diplomát kapott. Majd 1872-ig *Than* professzor tanársegédje is volt.

A Kolozsvári Egyetem felállítását a király 1872. október 12-én szentesítette (1872. évi XIX. és XX. törvénycikkek). A matematikai és természettudományi kar Elméleti és Gyakorlati Vegytan tanszékének élére *dr. Fleischer Antalt* nevezték ki. Kezdetben az új intézet alkalmatlan volt a szemléltető előadások, laboratóriumi gyakorlatok és a tudományos kutatások végzésére, mert nagyon hiányoztak a korszerű eszközök, felszerelések. A következő tanévben *Fleischer* tanszabadságot kapott külföldi egyetemi laboratóriumok megtekintésére *Trefort Ágoston* közoktatásügyi minisztertől. Ideje legnagyobb részét a bonni egyetemen *Friedrich August Kekule* neves vegyészprofesszor mellett töltötte. Tudományos téren is együttműködtek egymással. Az itt szerzett tapasztalataival szervezte és rendezte be a kémiai intézete laboratóriumát. Csak jóval a halála után, 1883-ban készült el a korszerű kémiai pavilon.

Fleischer világos és szabatos előadásmódjával hamarosan elnyerte tanítványai tiszteletét. Az ő patronálásával nyílt meg 1874-ben a Kolozsvári Egyetem Gyógyszerészhallgatók Segély Egyesülete, és őt választották meg az egyesület tiszteletbeli elnökévé.

A közoktatásügyi miniszter felkérte az egyetemet, hogy készítsen javaslatot a gyógyszerészhallgatók alaposabb képzésére. *Fleischer* professzor ezt sikeresen elkészítette. A gyógyszerészképzés terén elért eredményeiért 1875. május 10-én tiszteletbeli tagjává választotta a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület. Ezáltal fényes elégtételt nyert a kilenc évvel korábban elszenvedett mosonyi esetéért. Sajnos már alig maradt ideje a tudományos kibontakozásra, 1877. október 28-án váratlanul öngyilkosságot követett el.

Tanszéki utóda *dr. Fabinyi Rudolf* egyetemi tanár volt. Hamvait szülővárosában, Kecskeméten helyezték örök nyugalomra.

Tudományos munkássága

Munkásságát tudomány-népszerűsítéssel kezdte. A „Természettudományi Közlöny”-ben (1870) a kenyér tápértékéről értekezett. Jelentős szerves kémiai kutató. A perszulfó-ciánsav és kálium-hidroxid reakciójával a kálium-tiocianáttal izomer kálium-ditiocianátot állított elő. Ez a vas(III)-ionokkal nem ad vérvörös színeződést, de követi a tiocianát-ion általános reakcióit [5]. Erről több közleménye jelent meg hazai és külföldi szaklapokban. Vízanalitikai munkássága: a szobrán-ci kénes ásványvíz és a torjai kénsavas barlang-forrás vizét elemezte *dr. Than* professzor mellett.

Ebben az időben még alig kutatták nálunk a szerves vegyületeket. A bonni Kekule professzorral közösen a karvol és a karvakrol fizikai és kémiai tulajdonságait vizsgálták. De már a szerves kémiai elemvizet is művelte. A makro-nitrogén meghatározására réz-oxid – mangán-karbonát – rézdrótos égető-betét után lúggal

töltött, kifolyócsövével álló választótölcsért kapcsolt az eudiométer elé. Ezt a módszert később *Johann Kjeldahl* tökéletesítette [6]. Elhunytának 125. évfordulóján olyan kiválóságra emlékeztünk, aki rövid idő alatt is sokat fáradozott a gyógyszerésztudomány és -képzés fejlesztéséért.

IRODALOM

1. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 732–733. (1877) – 2. *Gazda I.*: Százhuszonöt éve nyílt meg a Kolozsvári Tudományegyetem. Magyar Történettudományi Intézet, Piliscsaba, 1. kötet, 132–133. old. 1997. – 3. *Rádóczy Gy.*: A magyar gyógyszerképzés története. Orvostörténeti Közlemények, 117–120. sz., 39. old. 1987. – 4. A magyar történelem kronológiája. Pannonica Kiadó, Szekszárd, 183. old. 2001. – 5. *Szabadvány F., Szökefalvi Nagy Z.*: A kémia története Magyarországon. Akadémiai Kiadó, Budapest, 246. old. 1972. – 6. *Szabadvány F., Szökefalvi Nagy Z.*: i. m. 237–238. old. 1972.

L. Szmodits: *Dr. Antal Fleischer died in 125 years ago*

(Budapest, Högyes Endre u. 1. – 1092)

GYÓGYSZERÉSZETI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA 2002. OKTÓBER 15.

A MAGYAR GYÓGYSZERÉSZETI TÁRSASÁG rendezvénye
a HUNGAROMED 3. Nemzetközi Orvostechikai és Egészségügyi Szakkiállításon

Helyszín: Budapesti Vásárközpont Konferencia Központ Nagyterem II. em.

Belépés: Vásárközpont I. II. kapu 10 00 órától

Regisztráció: a Konferencia helyszínén

Az ingyenes belépést biztosító meghívókat szeptemberi lapunkban postáztuk, pótmeghívó igénylése az MGYT titkárságán (Tel: 266-9395)

A KONFERENCIA PROGRAMJA

10.00 – 10.30	Regisztráció
10.30 – 10.45	Köszöntők
10.45 – 11.30	BALÁZSNÉ DR. MOLNÁR BORBÁLA
országos tisztifőgyógyszerész ÁNTSZ
Az országos népegészségügyi program gyógyszerügyi vonatkozásai
11.30 – 13.00	PROF. DR. PAÁL TAMÁS Főigazgató, OGYI
A gyógynövénytartalmú készítmények jövője Európában
13.00 – 13.30	KÁVÉSZÜNET
13.30 – 15.00	DR. TISZA TÍMEA
laboratóriumvezető SZTE
Szexuális úton terjedő betegségek és terápiás lehetőségek

A konferencia akkreditálás alatt lévő, 5 kredit pontos rendezvény.